

posició, aparentment irreductible, entre aquelles no haurà passat de la pura anècdota. Ara bé, aquesta concepció de la «sociolingüística» o de la «lingüística» no podrà prescindir de la descripció i l'explicació de les estructures lingüístiques, ans, ben al contrari, la implicarà. D'aquí, que els qui sostenen aquesta concepció no acabin de refiar-se d'una «sociolingüística» caracteritzada per la manca de descripció lingüística.

Totes aquestes observacions, tant aquelles primeres, de caire metodològic, com aquestes darreres, de caire més aviat històrico-genètic —però no exemptes d'implícacions metodològiques—, es basen en qüestions de fet, no en meres opinions personals. Són, doncs, escassament discutibles. Tingueu present que jo no proposo una concepció de la «sociolingüística», sinó que m'atinc a allò que un cert consens professional anomena així: em sembla que he donat proves prou clares més amunt que no faig defecció de, per exemple, la crítica ideològica. L'oblit de què els fets comentats darrerament són objecte a casa nostra és significatiu, tanmateix, de la circumstància que ací la «sociolingüística» s'ha vist promoguda, encoratjada, i, d'alguna manera, «consumada» a partir de punts de mira relativament aliens a la lingüística, com es pot deduir fàcilment d'una mera consideració de la relació dels participants en el congrés de Toronto i components del Grup Català de Sociolingüística: llevat del mateix Badia i de Jordi Carbonell, els altres membres provenen de camps tan diversos com la història —que tanta devoció desperta a les nostres terres, i a la qual no és pas estrany aquell darrer—, l'antropologia, la sociologia, la física, la pedagogia, l'assaig, la «nova

cançó», i, exclusivament o subsidiària, la militància.³⁶ A més, tant Badia com Carbonell són, per formació, més a la vora de la filologia —i aquesta està íntimament lligada a la història i a l'historicisme— que de la «lingüística estructural», i és —em sembla a mi— en aquest predomini de l'orientació historicista —dins el grup i a nivell personal—, així com en una mena d'operació propagandística adreçada als pretesament reticents «filòlegs i gramàtics» del país a què al·ludeix Badia, que cal cercar l'explicació de la conscient i repetida confusió entre la «sociolingüística», la «sociologia del llenguatge» i la «història de la llengua». Si hom cercava de desfil·lar aquest cabdell, potser fóra útil d'incloure un quart element, a saber, l'estudi del canvi lingüístic o «gramàtica històrica», i de concloure, amb una proporció, que, almenys en un cert sentit, la «sociolingüística» és a la «gramàtica històrica» el que la «sociologia del llenguatge» és a la «història de la llengua».³⁷ Amb això, si més no, hom pot destriar en tot moment l'aspecte «intern» i l'aspecte «extern» de l'estudi del llenguatge, *i.e.* l'aspecte més estructural i sistemàtic de la resta. La proporció, òbviament, tendeix a simplificar les coses, però potser aquest no sigui al capdavant tan mal viarany per arribar a tenir unes nocions clares i precises.

JOAN A. ARGENTE

37. Posat així, esdevé clara l'estreta relació entre «sociolingüística» i «dialectologia estructural». Ara, la «sociologia del llenguatge» ha existit en forma d'observacions esparses de molt abans; no crec anar massa errat si atribueixo un primer (?) intent de sistematització a l'ocasionalment anomenada escola sociolingüística francesa (A. Meillet, M. Cohen i companyia) i a alguna figura més o menys aïllada, com Alf Sommerfelt —el qual havia col·laborat amb aquells— o Christine Mohrmann.

36. I, ara que he passat llista, penso que, ben mirat, potser sí, que tenia raó el professor Fishman quan conjecturava que «en realitat, cada catalanoparlant deu ésser un sociolingüista»! (Cf. *Treballs*, p. 12.)

Oració i fragments: vers una definició conjunta, per M. Lluïsa Hernanz

Introducció

El concepte d'oració ha plantejat sempre nombrosos problemes, com demostren les vacil·lacions de molts autors quan assagen d'establir els límits d'aquesta unitat gramatical. Si intentem precisar quines són les configuracions sintàctiques que hom considera oracions, ens adonarem de seguida que tot depèn dels supòsits metodològics en què cada gramàtic es basa.

Una acurada revisió de les definicions d'oració que trobem tant dins la gramàtica tradicional com dins l'estructuralisme palesa el dilema associat a qualsevol intent de caracteritzar-la: ¿cal anomenar «oracions» només els conjunts de mots que respecten l'esquema de subjecte i predicat o bé hem d'estendre l'abast del concepte a totes les «expressions amb un sentit complet»? Les definicions formals trien la primera solució; les nocionals, la segona. El desacord entre

totes dues menes de definicions deriva de l'existència d'una col·lecció de seqüències, força heterogènies pel que fa a l'estructura interna, però unides, si més no, perquè els manca un verb en forma personal. Tot i essent oracions des d'una perspectiva nocional, no ho són des d'un punt de vista formal. Aquestes seqüències, que nosaltres, a desgrat de la imprecisió dels termes, anomenem *enunciacions el·líptiques* o *fragments*,¹ comprenen les exclamacions, els proverbis i les dites, les respostes, etc. Verbigràcia:

- (1) (a) Pobra dona!
- (b) Bon dia!
- (c) Terra!
- (d) «De tal palo tal astilla»
- (e) A l'aeroport
- (f) Molt bé!

Qualsevol definició d'oració implica un judici implícit o explícit sobre els fragments. Els autors que parteixen de criteris formals els bandegen de manera sistemàtica; aquells que opten per solucions més laxes en fan oracions, encara que aquesta assimilació sol ésser més simbòlica que real.

La gramàtica generativa-transformacional (d'ara endavant GGT), en distingir entre competència i actuació i en postular dos nivells de representació —l'estructura pregonna i l'estructura superficial—, ha contribuït a aclarir el tema. Tanmateix, com més ha evolucionat la teoria, més han anat trontollant alguns dels seus pressupòsits inicials, i han tornat a aparèixer una sèrie de qüestions, entorn d'aquest i d'altres temes, que l'optimisme dels primers anys havia preterit o, fins i tot, bandejat del tot.

En aquest treball intentaré, en primer lloc, escatir les causes de la dissociació entre oració i fragments, que de fet preval tant a la gramàtica tradicional i a l'estructuralisme com a les primeres versions de la GGT. En segon lloc, i partint dels darrers desenvolupaments de la lingüística transformacional —entre els quals vull remarcar la incorporació de la pragmàtica—, tractaré d'arribar a una caracterització comuna dels fragments i les oracions, sense renunciar, però, a formular un concepte d'oració prou integrador per a incloure-hi totes les enunciacions que tenen cabuda en una definició nocional, i prou cenyit per a no perdre els

avantatges de simplicitat i restrictivitat que ens ret una definició formal.

L'oració dins la gramàtica tradicional

Hom pot afirmar —sense exageració, em penso— que la gramàtica ha prestat durant segles molta més atenció a l'estudi de les parts de l'oració que a l'oració mateixa: «Els gramàtics medievals consideraven la descripció de les parts de l'oració d'una llengua com l'anàlisi gramatical per excel·lència.»² La teoria gramatical tradicional ens ha llegat, en efecte, un conjunt de nocions, tant de caràcter funcional —subjecte, predicat— com de caràcter categorial —nom, verb, adjectiu— que no és fàcil de dir, com assenyala Lyons, «si, quant a llur natura, són primàriament lògiques o sintàctiques.»³ L'ur estudi preval sobre el de l'oració presa com un tot. Això explica que, paradoxalment, «classes de mots» i «parts de l'oració» designin sovint els mateixos objectes i siguin preses en molts casos com a sinònimes.⁴

Les raons d'aquest interès més pregon per les parts que pel tot cal cercar-les en l'èmfasi que hom atorga a l'estudi del mot⁵ dins la gramàtica tradicional. Aquesta ha operat durant molt de temps d'una manera analítica, i no sintètica: hom considerava el llenguatge com un conglomerat d'elements que s'ordenaven en unitats de complexitat progressiva, començant pel so i acabant per l'oració. Sánchez de las Brozas, malgrat que insisteix en la preeminència de l'oració dins l'estudi gramatical,⁶ no és capaç de veure-hi més que el conjunt d'elements que la componen: «*Haec oratio constat ex vocibus vel dictionibus; voces rursus ex syllabis; syllabae ex literis; et quia ultra non progreditur dividendo, vocamus literam individui soni comprehensionem. Dividimus igitur orationem in voces seu dictiones, et has vocamus Partes orationis.*»⁷

2. Cf. BURSILL-HALL, *Speculative Grammars of the Middle Ages* (L'Haia 1971), p. 327.

3. Cf. LYONS, *Towards a «Notional» Theory of the «Parts of Speech»*, «*Journal of Linguistics*», 2 (1966), p. 211.

4. Cf. RUBIO, *Introducción a la Sintaxis Estructural del Latín* (1) (Barcelona 1966), ps. 56-57.

5. Cf. LYONS, *Introduction to Theoretical Linguistics* (Cambridge 1968) ps. 194 i 272.

6. «*Atii vero dividunt Grammaticam in literam, syllabam, dictionem et orationem; sive quod idem est, in orthographiam, prosodiam, etymologiam, et syntaxin. Sed Oratio sive Syntaxis est Finis grammaticae; ergo igitur non Pars illius; (...) Grammatica est ars recte loquendi (...) Cuius finis est congruens oratio.*» Cf. SANCTIUS, *Minerva, seu de Causis Linguae Latinae* (Salamanca 1587). Cito per l'edició publicada a Leipzig (1793-1801), ps. 15-17.

7. Cf. SANCTIUS, *Minerva*, p. 17.

1. El terme «el·lípsi» no el faig servir mai al llarg d'aquest treball com a sinònim d'elisió (que fa esment d'una operació transformacional molt específica), sinó en un sentit més ampli. Són el·líptiques totes les enunciacions en la interpretació de les quals se sobreentenen elements que no apareixen explícitament en llur configuració externa. En aquest procés, hi pot intervenir, com veurem més avall, informació lingüística i extralingüística.

En qualsevol cas, atorgar a l'oració una entitat pròpia, en la qual, ensems amb els elements que l'integren materialment, intervinguin altres factors, no és pas una tasca senzilla. La intuïció del gramàtic es troba sovint condicionada per les limitacions dels mètodes que fa servir en la descripció. El quid és determinar quins són els trets que caracteritzen la unitat lingüística que anomenem oració. D'ací neixen, justament, les discrepàncies entre les definicions formals i les nocionals; les primeres remarquen l'articulació en subjecte i predicat, les altres el «sentit complet»: Bello és un exemple il·lustre del primer corrent, i Jespersen del segon.⁸

Bello parteix de la *proposició*, definida com l'articulació d'un subjecte i un atribut^{8 bis} i hi fonamenta el concepte d'oració, que és «*toda proposición o conjunto de proposiciones que forma sentido completo: "de que está alfombrada la ribera" es proposición perfecta, pero no es oración*». La noció d'oració no s'estableix, doncs, en el buit, sinó partint d'un esquema sintàctic previ. L'existència de sentit complet és condició necessària, però no suficient, per parlar d'oració. Les configuracions formals que aquesta pot prendre han d'emmotllar-se a les variants de la proposició. Bello en distingeix de regulars i d'anòmales.¹⁰ Les regulars es componen d'un subjecte i un predicat explícits «*que pueden fácilmente suplirse*». Els subjectes que hom pot suplir fàcilment són els pronoms personals; quant al predicat, «*sucede a menudo que se calla el verbo porque se subentiende el de una proposición cercana: "venció al pudor la liviandad, a la prudencia la locura": venció la locura*». Les proposicions anòmales són

«*la(s) que carece(n) de sujeto, no sólo porque no lo lleva(n) expreso, sino porque según el uso de la lengua, o no puede(n) tenerlo o regularmente no lo tiene(n): "Hubo fiestas"; "Llueve a cántaros"; "Por el lado del norte relampaguea"*». Bello acaba amb aquestes paraules: «*La proposición puede carecer de sujeto; de atributo nunca; si no lo tiene expreso, hay siempre alguno que puede fácilmente suplirse*». »¹¹

Aquesta assertió, atès que ceneix l'oració dins uns esquemes sintàctics molt rigorosos —on no tenen cabuda, és clar, els fragments— esdevé l'eix d'allò que nosaltres hem anomenat definició formal. Hom sacrifica la intuïció lingüística, que no sempre associa el concepte d'oració a l'existència d'un verb en forma personal, per tal d'atènyer una caracterització gramatical operativa.

Jespersen ens dona també una definició formal, més laxa, això sí, que la de Bello, quan diu que l'oració és un nexe de valor independent.¹² No s'està, però, de modificar-la més endavant, en comprovar que moltes enunciacions que són enteses com oracions no s'emmotllen a la relació subjecte-predicat:

- (2) (a) Esplèndid!
- (b) Què?
- (c) Joan!
- etc.

L'autor danès es nega, amb tota la raó, a acceptar l'el·lipsi com a «panacea gramatical»¹⁶ que permeti al gramàtic de suplir l'insuplible, llevat d'aquells casos en què l'element sobreentès pugui ésser reconstruït inequívocament. En aquest punt el seu raonament és irreprotxable: «Si el mot "*Joan!*" forma una enunciació completa, serà interpretat de diverses maneres segons les circumstàncies i el to en què sigui dit: "com t'estimo, Joan!", "com has pogut fer això?", «estic content de veure't" (...), etc. ¿Com poden ésser reduïts tots aquests "*Joan!*" a l'esquema subjecte-predicat, i quin ajut ens pot

8. Per raons d'espai no puc oferir ací una mostra completa dels diferents autors que representen ambdues tendències. Pel que fa al català, val a dir que la definició d'oració —inclosa significativament dins el capítol dedicat al verb— que trobem a la *Gramàtica catalana* de P. FABRA (Barcelona 1956), és prou cenyida per a ésser considerada un molt bon exemple de caracterització formal.

8 bis. Cf. BELLO, *Gramática de la lengua castellana* (Bogotá 1874). Cito per l'edició de Buenos Aires (1970), p. 34. Cal remarcar que Bello fa servir, en comptes de *predicat*, el terme *atributo*. És una mera qüestió terminològica que no afecta gens la nostra exposició.

9. Cf. BELLO, *op. cit.*, p. 129.

10. Cf. BELLO, *op. cit.*, p. 251.

11. Cf. BELLO, *op. cit.*, p. 251.

12. Cf. BELLO, *op. cit.*, ps. 251-252. Bello afegeix a continuació: «*Fuera de este caso el verbo que más ordinariamente se subentiende es ser u otros de los que se emplean para significar la existencia (...). La elipsis del verbo es frecuentísima en las exclamaciones: "¡Qué insensatez confiar nuestra seguridad a la protección de una*

potencia extranjera"; qué insensatez era o es o sería, según lo que pida el contexto. » És evident que la possibilitat de sobreentendre el verb queda molt restringida sintàcticament i que, per tant, el paràgraf que hem citat no pot ésser interpretat com un manament important als pressupòsits formals que regeixen la definició de Bello. Compareu, en tot cas, els exemples que ell esmenta amb els que hem recollit a (1).

13. Cf. BELLO, *op. cit.*, p. 252.

14. Cf. BELLO, *op. cit.*, p. 252.

15. Cf. JESPERSEN, *The Philosophy of Grammar* (Nova York 1924). Cito per l'edició de Londres (1968), p. 306. D'acord amb Jespersen, un nexe uneix dues idees que han de restar necessàriament delimitades, car l'element de rang 2 aporta quelcom de nou a allò que ja ha estat expressat.

16. Cf. JESPERSEN, *op. cit.*, p. 306.

fornir l'èl·lipsi per analitzar-los? I, tanmateix, no li resta, és clar, altra sortida sinó «eixamplar» la definició d'oració i situar-la en un pla purament nocional, en el qual des d'un espetec de la llengua a la seqüència més elaborada de Demòstenes poden aparèixer com a missatges susceptibles d'ésser capits per un possible receptor, és a dir com a «enunciació(ns) relativament complete(s) i independent(s)».¹⁷

Establerta en aquests termes la qüestió, no li resta, és clar, altra sortida sinó «eixamplar» la definició d'oració i situar-la en un pla purament nocional, en el qual des d'un espetec de la llengua a la seqüència més elaborada de Demòstenes poden aparèixer com a missatges susceptibles d'ésser capits per un possible receptor, és a dir com a «enunciació(ns) relativament complete(s) i independent(s)».¹⁸ «es remarcarà que l'oració definida així és una categoria purament nocional: no s'exigeix cap forma gramatical concreta per anomenar "oració", ja sia una paraula o un grup de paraules».¹⁹

Una definició d'aquesta mena no és, pel que fa a la metodologia, gaire recomanable, a causa de la seva manca de restrictivitat: la definició de Bello està formulada en termes prou precisos per ésser infirmable —la qual cosa, com és sabut, esdevé dins la teoria popperiana no un defecte, sinó una qualitat;²⁰ la de Jespersen no, perquè, tot i avenir-se més bé amb la nostra intuïció, és imprecisa i vaga. El mateix que fa que no puguem demostrar que és falsa, és també, paradoxalment, el que impedeix que sigui verificada. No té, doncs, cap mena d'utilitat. El mateix Jespersen ens en dóna una prova indirecta quan, per definir la subordinació, en comptes de basar-se en el seu concepte nocional d'oració, recorre a la proposició (*clause*): «Podem definir una proposició (*clause*) com un membre d'una oració que té per ell mateix forma d'oració (habitualment inclou un verb en forma personal)».²¹

Les definicions estructurals d'oració: de Saussure i Bloomfield.

La lingüística estructural no aconsegueix

17. Cf. JESPERSEN, *op. cit.*, p. 307.

18. Cf. JESPERSEN, *op. cit.*, p. 307.

19. Cf. JESPERSEN, *op. cit.*, p. 308.

20. Bach dóna el següent exemple per a il·lustrar el concepte de *restrictivitat*: Imaginem que una teoria T_1 estatueix que la lluna és feta de formatge de color verd, i que una altra teoria T_2 diu simplement que la lluna és composta d'una substància sòlida. És molt més fàcil demostrar que és falsa T_1 , que no pas T_2 . Per això T_1 és, a priori, millor que T_2 . Si sotmetem a contrastament empíric T_1 , podrem descobrir moltes més coses que si ho fem amb T_2 . (Cf. BACH, *Syntactic Theory*, Nova York 1974, p. 207.)

21. Cf. JESPERSEN, *The Philosophy*, p. 103. La cursiva és meua. La contradicció en què es mou Jespersen queda ben palesa en l'esmentada definició on fa servir el terme «oració» en dues accepcions diferents, car assigna a un membre de l'oració una configuració sintàctica que, dins d'una perspectiva nocional, no cal que caracteritzi l'oració sencera —si no fos que en aquest punt ha estat adoptada de fet una definició purament formal.

gueix tampoc treure'ns de l'atzucac a què ens porta la comparació entre definicions nocionals i formals d'oració. L'afany estructuralista per segmentar i classificar se ceneix a la recerca d'unitats d'anàlisi, «*problema en el que las teorías estructurales alcanzan métodos refinados, sobre todo en los planos fonético y morfológico y que ha sido su máxima servidumbre*».²² D'aquestes unitats no ha estat pas l'oració la que ha interessat més els lingüistes, almenys dins l'estructuralisme europeu. Diu Martinet: «Els "estructuralistes" s'han dedicat principalment i durant més temps a l'anàlisi de les enunciacions —de fet, les frases— en seqüències de "morfemes" que no pas a la síntesi dels elements delimitats d'aquesta manera en unitats més amples».²³

Val a dir que un dels principals responsables d'aquesta situació és De Saussure. És ben sabut que aquest autor fonamenta la seva teoria en el signe lingüístic. Les conseqüències d'aquest fet les pateix el seu concepte d'oració, basat no en la llengua, sinó en la parla.²⁴ De Saussure no veu en l'oració sinó una pluralitat de combinacions irreductibles a uns esquemes regulars de la llengua; no hi troba cap més element comú que el mot. L'única cosa, doncs, que hi ha de sistemàtic en una oració és el fet d'haver estat construïda amb signes, és a dir, amb unitats de la llengua. Fora d'això «preval la diversitat».²⁵ Més endavant, però, De Saussure sembla vacillar, car, bo i dient que «l'oració és el tipus de sintagma per excel·lència»²⁶ admet que «en el domini del sintagma no hi ha un límit fix entre el fet de llengua, testimoni de l'ús col·lectiu, i el fet de parla, que depèn de la llibertat individual».²⁷

¿Com es pot bastir una teoria escaient sobre l'oració partint d'aquesta munició de vaguetats i contradiccions? ¿On comença i on s'acaba la iniciativa dels parlants a l'hora de formar oracions? ¿Com es formulen els «patrons regulars (...) que tenen llur base en la llengua com a records concrets»²⁸ i als quals s'ajusten un cert nombre de combinacions oracionals? ¿Com es conjunten la llibertat individual del parlant i la seva subordinació a les normes de la llengua? Es

22. Cf. ALCINA-BLECUA, *Gramática española* (Barcelona 1975), p. 118.

23. Cf. MARTINET, *Les structures élémentaires de l'énoncé*, dins *La Linguistique Synchronique* (París 1965). Cito per la traducció castellana, p. 219.

24. Cf. DE SAUSSURE, *Cours de Linguistique Générale* (París 1916). Cito per la traducció castellana de 1967, p. 209.

25. Cf. DE SAUSSURE, *Cours*, p. 183.

26. Cf. DE SAUSSURE, *Cours*, p. 209.

27. Cf. DE SAUSSURE, *Cours*, pp. 210-211.

28. Cf. DE SAUSSURE, *Cours*, p. 210.

fa difícil sortir de l'atzucac on ens mena la posició de De Saussure; el tema de l'oració resta en un punt mort.

Els supòsits en què es basa Bloomfield i, en general, tot l'estructuralisme nord-americà són força diferents. Aquesta escola és, sens dubte, una de les que ha aconseguit de formular més satisfactoriament el concepte d'oració. Mitjançant mètodes distribucionals, Bloomfield ateny una solució integradora que conjuga d'una manera prou satisfactòria els avantatges de les definicions formals i els de les nocionals. Segons aquest lingüista nord-americà «cada oració és una forma lingüística independent que no es troba inclosa per cap construcció gramatical en una forma lingüística major».²⁹ Aquesta definició parteix de les emissions de parla, en les quals les formes lingüístiques adés són inserides en unitats més amples —formes en posició inclosa—, adés apareixen com a formes independents —formes en posició absoluta, no incloses, per tant, en cap unitat lingüística major. Pel que fa a les exclamacions i a les altres enunciacions fragmentàries, Bloomfield resol amb una facilitat sorprenent allò que a autors com ara Jespersen els semblava un problema insoluble per a qui volgués escometre'l des d'una perspectiva estrictament formal: «En l'exclamació que acabem de citar ("John!"), "John" és una oració, però en l'exclamació "*Poor John!*" ("Pobre Joan!") la forma "John" està en posició inclosa. En aquesta darrera exclamació, "*Poor John*" és una oració, però en l'enunciació "*Poor John ran away*" ("El pobre Joan va fugir"), està en posició inclosa. I, altre cop, en l'esmentada enunciació, "*Poor John ran away*" és una oració, però en l'enunciació "*when the dog barked, poor John ran away*" ("Quan el gos va borbollar, el pobre Joan va fugir"), està en posició inclosa.»³⁰

Com que no existeix cap unitat gramatical que comprengui l'oració prolongant-ne una només podrem obtenir-ne una altra de més complexa. ¿Com marcarem, doncs, els límits entre les oracions que hi hagi en una emissió? Si hi trobem «formes lingüístiques que no estiguin unides en una de més àmplia per cap distribució gramatical convencional, amb significació plena (això és, per cap construcció)»,³¹ parlarem d'oracions diferents.

Noteu que el conjunt d'enunciacions que queden incloses dins la categoria d'oració, entesa en el sentit de Bloomfield, és tan vast com el que comprèn la definició de Jespersen. A la fi, tots dos volen atènyer

la mateixa fita, això és, «l'emissió completa i original», mitjançant la qual «el parlant implica que el que ell diu és un fet o una instrucció, i que això altera d'alguna manera la situació de l'oient».³² Ara bé, els procediments que fa servir cadascú són diferents. El mèrit de la proposta de Bloomfield rau a caracteritzar l'«enunciació completa» partint de la seva independència sintàctica, noció definida, al seu torn, d'acord amb criteris distribucionals.

Tanmateix, Bloomfield topa més endavant amb les mateixes dificultats que implica una definició nacional. Com que no atorga a l'oració una estructura definida pel que fa a la seva configuració interna, ha de diferenciar entre «oracions senceres» i «oracions menors».³³ L'oració sencera per excel·lència, també anomenada predicativa, és la que s'adiu amb l'esquema «actor-acció».³⁴ Justament sobre ella basteix, com Jespersen, la subordinació: «Els constituents en el tipus de subordinació proposicional ("*clause-subordination*") són una expressió subordinant i una frase d'actor-acció».³⁵ Els fragments —exclamacions, expressions aforístiques, etc.— són implícitament bandejats de la descripció lingüística: esdevenen oracions menors.³⁶

És evident, doncs, que qualsevol dels parers sobre l'oració que hem esmentat fins ara sostreu de la descripció gramatical sistemàtica les enunciacions fragmentàries, sia perquè les ignora —com fan les definicions formals—, sia perquè les tanca en un clos com si fossin elements residuals. En aquest darrer supòsit hom opera, de fet, amb dues concepcions diferents d'oració: una de més àmplia que inclou qualsevol expressió de sentit complet, i una altra de més restrictiva, basada en la presència d'un verb en forma personal. Aquesta dissociació arrenca, com ja hem vist, de la impossibilitat de sostenir tot un muntatge sintàctic —l'oració composta, la subordinació, etc.— en una unitat, la configuració interna de la qual no hagi estat precisada d'antuvi.

L'oració dins la GGT

Estructura pregona enfront d'estructura superficial. Dins la GGT hom pren com a objecte primordial dels estudis el conjunt de regles que qualsevol «parlant-oient ideal» fa seves en el si d'una comunitat lingüística homogènia. El domini d'aquestes regles li permet d'estructurar les unitats del seu vocabulari en seqüències ben formades d'elements, és a dir, en oracions. Hom suposa que, atès

29. Cf. BLOOMFIELD, *Language* (Nova York 1933). Cito per l'edició de 1961, p. 170.

30. Cf. BLOOMFIELD, *Language*, p. 170.

31. Cf. BLOOMFIELD, *Language*, p. 170.

32. Cf. BLOOMFIELD, *Language*, p. 172.

33. Cf. BLOOMFIELD, *Language*, p. 171.

34. Cf. BLOOMFIELD, *Language*, p. 172.

35. Cf. BLOOMFIELD, *Language*, p. 194.

36. Cf. BLOOMFIELD, *Language*, ps. 176-177.

el símbol *O* (oració), el *status* teòric del qual és semblant al d'un axioma,³⁷ existeixen unes regles de reescriptura que determinen la seva estructura sintàctica. A tall d'exemple, una regla com (3) generarà oracions integrades pels constituents *A* i *B*:

- (3) *O A + B*

Entre les diverses regles de reescriptura que han estat proposades per donar compte de l'oració,³⁸ nosaltres farem servir (4), una de les més emprades:

- (4) *O FN + FV*

Si collacionem (4) amb les enunciacions recollides a (1), arribarem sens dubte a la conclusió que les seqüències esmentades no són oracions o que, si ho són, (4) és inadequada i cal corregir-la. A fi de superar aquest dilema i d'altres, la GGT postula per les oracions un nivell abstracte de representació o «estructura pregona», car la informació que forneixen els indicadors sintagmàtics superficials no pot explicar un cert nombre de «dots» dels parlants, com és ara llur aptesa per descobrir ambigüitats, per dir si dues oracions són o no són equivalents, per interpretar una oració en funció d'elements que no hi són fonèticament presents, etc.

La distinció entre estructura pregona (EP) i estructura superficial (ES) és, doncs, un avanç important per englobar dins el concepte d'oració enunciacions molt diverses sintàcticament sense que ens calgui donar-ne una definició nomenclativa. De fet, la regla (4) enuncia l'estructura que té qualsevol oració en el nivell subjacent. Per tant, les seqüències que no s'adiuen amb l'esquema FN-FV és perquè han sofert alguna deformació en passar a l'estructura superficial. El nivell subjacent i el nivell palès es connecten mitjançant les regles transformacionals, les quals comporten diferents tipus d'operacions elementals, que són classificats d'acord amb els canvis produïts sobre l'indicador sintagmàtic pregon: adjuncions, elisions, substitucions, etc.³⁹ Només l'elisió podria ésser-nos profitosa en l'estudi dels fragments, puix que el tret de què tots ells participen és

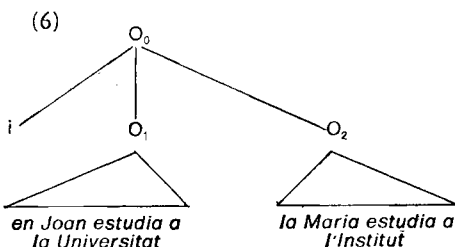
justament la manca d'algun dels constituents que componen l'oració en l'EP.

Il·lustraré ara el capteniment de dues transformacions basades en l'elisió, per tal de fixar l'abast i el sentit d'aquest procés sintàctic dins la GGT. Considereu el parell d'oracions següent:

- (5) (a) En Joan estudia a la Universitat i la Maria a l'Institut.
(b) En Joan estudia a la Universitat i la Maria estudia a l'Institut.

No hi ha dubte que hom troba (5a) incompleta en un cert sentit, per bé que el parlant català no tingui cap dificultat a copiar-ne la sinonímia amb (5b).

La GGT dóna compte d'aquest fet postulant per totes dues oracions la mateixa EP, que, a tall d'exemple, podria ésser representada així:

Per derivar (5a) de (6) caldrà aplicar-hi, a més d'altres operacions, una *transformació d'elisió* de FV que esborra a *O2* la part de la frase verbal que sigui idèntica a una part de la frase verbal d'*O1*.⁴⁰

El segon exemple d'elisió que considerarem serà la *transformació d'elisió de FN equivalent (EQU)*. Qualsevol parlant que emeti (o escolti) l'oració (7) assignarà a l'infinitiu «sopar» el mateix subjecte que porta el verb principal:

- (7) La Maria vol sopar al Reno.

Ningú no entendria (7), és clar, com a sinònima de (8):

- (8) La Maria vol que «algú altre» sopi al Reno.

Dins la GGT aquest fenomen s'explica atorgant a (7) una EP com (9), en la qual la correferència entre les dues frases nominals és assenyalada mitjançant índexs:

37. Cf. CHOMSKY-MILLER, *Introduction to the Formal Analysis of Natural Languages*, dins «HMP», II (Nova York 1963). Cito per la traducció castellana de 1972, p. 62.

38. És sabut que al llarg de les diverses etapes que ha travessat la GGT han estat proposades diverses regles per a reescriure l'oració. La regla que jo he adoptat en aquest treball implica una petita modificació de la que apareix a *Aspects*. Les raons que m'han aconsellat reformular-la són de tipus pràctic i no afecten el tema que tracto.

39. BACH, *Syntactic*, ps. 85-87.

40. Cf., entre d'altres, CONTRERAS (Comp.), *Los fundamentos de la gramática transformacional* (Mèxic 1971), ps. 29-30.

sociat com a membre un "element marcat". Aquest element marcat pot ésser efectivament realitzat (p. ex.: *it*, "això", pels noms abstractes, "*some (one, thing)*", "*quelscom*", "alguna cosa"), o pot ésser un "element postís" abstracte. És aquest representant marcat de la categoria el que ha d'aparèixer a les seqüències subjacents a les transformacions que no serveixen a la transformació cap vestigi del representant terminal de la categoria en qüestió.⁴²

La possibilitat d'introduir a l'EP, associades a les categories principals —nom, verb, adjectiu—, pro-formes que puguin ésser esborrades lliurement seria, doncs, l'únic camí viable per a donar compte de les enunciacions sotmeses a transformacions que no deixen, a l'indicador superficial, traces de l'element que ha estat elidit. Llavors podríem explicar els fragments postulant a llurs EP tantes pro-formes —nominals i verbals— com calguessin per a recompondre estructures oracionals senceres. Una part important dels nostres problemes es resoliria si el capteniment del verb fos en aquest punt anàleg al del nom. Dissortadament no ho és. Katz i Postal, en referir-se a l'elisió lliure de les pro-formes, remarquen que aquesta propietat sembla limitada a la frase nominal.⁴³ Una tal restricció, independentment de les seves causes, implica que, quan els fragments corresponguessin a indicadors subjacents en què hi hagués pro-formes verbals, aquestes no podrien desaparèixer lliurement. Com que a la superfície no en trobem cap vestigi, haurem de triar entre infringir el principi abans esmentat per tal de derivar les enunciacions fragmentàries, o admetre que aquestes no tenen cap pro-forma verbal a l'EP. Davant d'aquesta alternativa, nosaltres escollim la segona opció, a priori més adient que la primera perquè no obliga a modificar cap principi teòric general. Però alhora anorrem la possibilitat de resoldre mitjançant l'elisió la qüestió que ens ocupa.

En resum, qualsevol assaig d'explicar les enunciacions fragmentàries partint de la discordança entre EP i ES implica l'ús —si més no, dins la teoria estàndard— de les transformacions d'elisió, subjectes —com ja hem dit— al principi de la recuperabilitat. Aquest requisit s'acompleix en dos casos: a) quan l'elisió d'un constituent o de més d'un és controlada mitjançant un «antecedent» lingüístic que es troba a l'ES; b) quan l'elisió és controlada per mitjà d'un element lingüístic que, a desgrat de no aparèixer a la superfície, es troba al nivell subjacent. Si l'absència de verb en els fragments no es sot-

met a un control, ja sia superficial o pregon, qualsevol temptativa de derivar-los mitjançant l'elisió, encara que semblés viable, esdevindria molt onerosa per a la teoria.

Competència enfront d'actuació. La GGT, als primers anys —des de la publicació de *Syntactic Structures* el 1957 fins a la formulació de la «teoria estàndard» a *Aspects* el 1965—, establia sempre una frontera rígida entre els fets lingüístics formalitzables i els que no ho són. Es remarcava el concepte d'«oració virtual» enfront del d'«oració realitzada», oposició a la base de la qual hi ha la tan debatuda distinció entre «competència» i «actuació». Al llarg d'aquesta etapa teòrica els autors subratllen moltes vegades que «una descripció lingüística no és en cap sentit una explicació de la "conducta verbal" real».⁴⁴ La descripció lingüística, enfocada cap a la competència del parlant, ha de dreçar-se per damunt dels fets concrets i ha de renunciar a l'examen de les innombrables contingències que envolten l'enunciació real inserida a l'acte de parla, perquè és l'única manera de defugir la casuística i la mera taxonomia, vicis dels quals la GGT pretenia alliberar-se des de les seves primeres declaracions de principis.

Partint d'aquests supòsits, hom podria concebre una altra solució per a les enunciacions fragmentàries: considerar-les només realitzacions verbals, no assimilables a oracions *stricto sensu*. Això implica admetre que la conducta verbal pot allunyar-se, poc o molt, del coneixement lingüístic interioritzat i donar lloc a seqüències que, tot i essent aptes per a la comunicació, són diferents de les oracions senceres: les «semioracions». L'ur estudi solament tindria cabuda en una teoria de l'actuació, que esbrinés de quina manera es concreta en la pràctica el domini implícit de les regles.

Hi ha diverses menes d'arguments per justificar una tal segregació. Postal, per exemple, creu que la raó fonamental per a dur-la a terme és la impossibilitat d'atorgar als fragments un nombre fix d'interpretacions semàntiques, atès que aquestes depenen del context en què aquells són emesos. Una oració sencera seria intel·ligible fora del seu entorn, la qual cosa ens permet d'adjudicar-li un nombre finit de lectures. En canvi, «respostes» com les recollides a (14), poden ésser enteses de diverses maneres, segons com sigui la pregunta:

- (14) (a) Demà.
(b) No.
(c) La Maria.
(d) Potser.

42. Cf. CHOMSKY, *Current*, p. 71.

43. Cf. KATZ-POSTAL, *An Integrated*, p. 80.

44. Cf. POSTAL, *Underlying and Superficial Linguistic Structures*, «Harvard Educational Review», 34 (1964), p. 303 de la traducció castellana.

Contràriament, Katz defineix les semioracions com seqüències amb un grau d'aberració suficient per a ésser agramaticals, però no per a ésser inintel·ligibles. Apareixen molt sovint en el llenguatge corrent i són, en alguns casos, «*the best way of communicating exactly what one wishes*».⁴⁵ Les semioracions no serien, en opinió d'aquest autor, generades per les regles de la gramàtica, sinó per un sistema correlatiu de *transfer rules* que assenyalarien el grau d'aberració corresponent.

El que hem dit deixa ben palès que amb el mot «semioració» Postal i Katz designen fenòmens diferents, els quals fenòmens, a més, no sempre corresponen a les enunciacions que nosaltres estudiem. En primer lloc, perquè aquestes no són solament un grapat de «respostes», com per a Postal, sinó que comprenen un nombre molt més gran d'emissions, moltes de les quals no són cospades gràcies al context lingüístic previ, ans amb la intervenció d'altres factors com és ara la situació extralingüística.⁴⁶ Però és que, per altra banda, els fragments a què ens referim no poden ésser titllats amb raó d'agramaticals, car no s'hi percep cap mena de desviació. Integrar-los, doncs, dins el grup de les «semioracions» no vol dir sinó eixamplar la tipologia d'aquestes, sense arribar, però, a la solució del problema. És evident que entre les seqüències que s'emmotllen a les regles de reescriptura oracional i les seqüències aberrants sense interès per al lingüista, hi ha una zona intermèdia d'enunciacions ben formades que no són fàcils d'integrar dins la descripció gramatical. Nogensmenys, remetent-les a l'àmbit de l'actuació el que fem és convertir aquesta en un «calaix de sastre» on, com ha dit Lakoff,⁴⁷ amunteguem els fenòmens que la teoria no pot sistematitzar ni formalitzar, alhora que contribuïm a allunyar progressivament el que podem anomenar la «lògica» del llenguatge de les seves manifestacions empíriques.

La qüestió de la pragmàtica. La conducta del parlant en la pràctica lingüística és per a Chomsky un problema d'ús, el qual només té cabuda dins de la teoria de l'actuació, atès que hi concorren «condicions sense validesa gramatical, com són ara distraccions, obllits, variacions d'èmfasi o interès, i errors».⁴⁸

Bo i essent indiscutible que qualsevol execució verbal pot ésser afectada per desvia-

cions de les regles, anacoluts, començaments en fals, etc., també ho és que en l'ús del llenguatge intervenen, ensems amb les esmentades «condicions sense validesa gramatical», d'altres factors, si més no la capacitat d'harmonitzar aquest ús amb les circumstàncies en què s'esdevé l'acte lingüístic. Vista des d'aquesta perspectiva, la competència no resta limitada, com per a Chomsky, al «sistema de regles subjacent que el parlant oient domina»⁴⁹ i que l'habilita per a emetre enunciacions noves, infinitament diferents entre elles, ans comprèn també l'aptitud que té per acomodar-les a la situació adient. Com ha remarcat Lyons: «La capacitat per a emprar correctament la pròpia llengua en una varietat de situacions socialment determinades, és una part tan important de la "competència" lingüística com la capacitat de produir oracions gramaticalment ben formades.»⁵⁰

És ben sabut que el llenguatge, a més del seu caire referencial, en té d'altres que no poden ésser negligits. Tanmateix, els estudis gramaticals solen prendre com a model bàsic de la descripció lingüística els seus aspectes «intellectuals», totalment deslligats del parlant i del context. Val a dir que aquest perjudici ha impedit que fossin investigats d'una manera sistemàtica els problemes «extragramaticals» que plantegen els fragments. La dissociació constant entre estructura lingüística i «ús lingüístic» només podrà ésser superada mitjançant l'adopció d'una nova perspectiva en l'estudi del llenguatge, la pragmàtica, ignorada fins fa molt poc temps —i no per descuit— per la GGT. Cito textualment Katz i Fodor: «Les gramàtiques intenten descriure l'estructura d'una oració *isolada dels seus possibles enquadraments en el discurs lingüístic* (escrit o oral) o *en els contextos no lingüístics* (socials o físics).»⁵¹

Sortosament, les successives modificacions de la GGT en el transcurs dels darrers vint anys han servit per anar eixamplant l'àmbit de la gramàtica, que cada cop engloba més fenòmens. I si la incorporació de la pragmàtica, això és, de l'ús, a l'estudi lingüístic,⁵² ha suscitat i suscita encara

49. Cf. CHOMSKY, *Aspects*, p. 4.

50. Cf. LYONS (ed.), *New Horizons in Linguistics* (Middlesex 1970), p. 287.

51. Cf. KATZ-FODOR, *The Structure of a Semantic Theory*, dins J. A. FODOR-J. J. KATZ, *The Structure*, p. 434.

52. Per a definicions més detallades i precises del que vol dir «pragmàtica», cf. entre d'altres, LAKOFF, *Interview*; FILLMORE, *Pragmatics and the Description of Discourse*, dins Ch. J. FILLMORE, G. LAKOFF ET AL. (eds.), *Berkeley Studies in Syntax and Semantics*, vol. I (Berkeley 1974); RIGAU, *Anem o venim?*, «Els Marges», núm. 8 (1976); CAMPS, *Pragmática del Lenguaje y Filosofía Analítica* (Barcelona 1976).

45. Cf. KATZ, *Semi-sentences*, dins J. A. FODOR-J. J. KATZ, *The Structure of Language* (New Jersey 1964), p. 400.

46. Exemples d'aquesta mena són (11a) i (11b).

47. Cf. LAKOFF, *Interview with Herman Parret*, L.A.U.T. D-55 (Trier 1973), p. 4.

48. Cf. CHOMSKY, *Aspects*, ps. 3 i 9.

tantes reticències entre els lingüistes que romanen en opinions més «ortodoxes», la integració de la semàntica també va promoure en altre temps nombroses discussions. La pretesa autonomia de la sintaxi és un tribut que Chomsky, a *Syntactic Structures*, paga a la tradició estructural americana.⁵³ I cal no oblidar que les raons que van menar els lingüistes a prescindir de la significació són les mateixes que han estat adduïdes després per tal de bandejar la pragmàtica; en un cas i en l'altre topem amb l'ús de les enunciacions lingüístiques. Chomsky ho diu ben clar: «No pot ésser ignorat, tanmateix, el fet que entre els trets formals i semàntics existeixen correspondències. Aquestes correspondències haurien d'ésser estudiades en una teoria més general del llenguatge, que tindria com a parts una teoria de la forma lingüística i una teoria de l'ús del llenguatge.»⁵⁴

La semàntica generativa, a més de posar fi a l'hegemonia de la sintaxi sobre la semàntica, ha discutit la viabilitat d'una semàntica autònoma; autònoma, val a dir, respecte a la pragmàtica. Tant les oracions «senceres» com els fragments poden rebre interpretacions diferents d'acord amb l'entorn, les suposicions dels interlocutors, les forces il·locucionàries, etc. Essent la pragmàtica l'estudi dels vincles entre una expressió i el parlant que la fa servir, la teoria lingüística no pot negligir-la de cap manera, si pretén donar compte dels fets que acabem d'esmentar. No volem pas dir, tanmateix, que totes les tendències nascudes després de la teoria

estàndard li hagin atorgat la mateixa importància. Els partidaris de la *semàntica generativa* i els de la *teoria estàndard estesa* sostenen parers oposats entorn de la qüestió. Aquests darrers continuen defensant un concepte molt restrictiu de *competència*, del qual resten totalment excloses les interpretacions circumstancials que pot rebre una oració, per tal com aquestes depenen en realitat de factors que, a causa de llur complexitat i de llur caràcter asistemàtic, no permeten fer-ne una anàlisi teòrica pròpiament lingüística. No és pas que neguin, tanmateix, la possibilitat d'integrar-les en una teoria de l'actuació lingüística; és el que, per exemple, intenta fer Bever proposant unes *perceptual strategies* per tal d'explicar aquells casos en què xoquen la gramaticalitat i l'acceptabilitat.⁵⁵ Podríem dir que els lingüistes d'aquest corrent es captenen envers la pragmàtica seguint la famosa màxima de Katz i Fodor referida a la semàntica:⁵⁶ *descripció lingüística - gramàtica = pragmàtica*.

En canvi, els prosèlits de la semàntica generativa declaren que la investigació lingüística no pot negligir els fenòmens de tipus pragmàtic, no pot arraconar-los al terreny de l'actuació, perquè estan estretament lligats a la configuració sintàctico-semàntica de l'oració. Lakoff creu que no té sentit parlar d'oracions gramaticals o agramaticals fora del context en què apareixen.⁵⁷ L'enunciació (15), per exemple, no és gramatical ni agramatical, en termes absoluts, com ha afirmat successivament la teoria en les seves fases pre-estàndard i estàndard,⁵⁸ sinó «escaient» o no a l'ús que en fem:

(15) Les cols estudien matemàtiques.

No cal dir que (15) esdevindria absurda en un tractat de botànica, però no necessàriament en un conte infantil o en la descripció d'un somni.

En resum, la capacitat d'emprar el llenguatge d'una manera adient no és pas un aspecte menyspreable ni marginal, sinó, més aviat, un component de la competència del parlant. Per això el paper atorgat a la pragmàtica dins la semàntica generativa és essencial. La gramàtica, vista des d'aquesta nova perspectiva, «ha d'especificar també les condicions que permeten usar adequadament les oracions».⁵⁹

53. Cf. LANGENDOEN-BEVER, *Can a not Unhappy Person Be Called a not Sade One?*, dins S. R. ANDERSON - P. KIPARSKY (eds.), *A Festschrift for Morris Halle* (Nova York 1973).

54. Cf. KATZ-FODOR, *The Structure*, p. 483.

55. Cf. LAKOFF, *Interview*, p. 7; LAKOFF, *Presupposition and Relative Well-Formedness*, dins D. D. STEINBERG - L. A. JAKOBOVITS, *Semantics*, p. 30).

56. Quant a això, vegeu CHOMSKY, *Syntactic* i CHOMSKY, *Aspects*.

57. Cf. LAKOFF, *Interview*, p. 12.

53. Per KATZ-FODOR la semàntica té ja més importància en l'estudi lingüístic que «el color dels cabells dels parlants» (cf. CHOMSKY, *Syntactic Structures*, L'Haia, 1957, p. 93), tot i que resta exclosa de la gramàtica, tal com expressa la famosa fórmula «*synchronic linguistic description minus grammar equals semantics*» (cf. KATZ-FODOR, *The Structure*, p. 483). *Aspects* suposa un esforç molt important d'integració, per tal com inclou la semàntica dins de la gramàtica, com un component més, al costat del sintàctic i el fonològic. Tanmateix, continuen existint certes limitacions pel que fa al significat, car a) el component semàntic és merament interpretatiu, i, per tant, tota la informació que fa servir ha de sortir del component sintàctic; i b) els «*semantic markers*» de Katz i Fodor són reinterpretats com a trets sintàctics introduïts per les regles de selecció. L'hegemonia de la sintaxi respecte a la semàntica s'esfondra definitivament amb la irrupció de la semàntica generativa, que postula una *sintaxi natural* (oposada a la sintaxi que Lakoff anomena *arbitrària*), que permet de situar en un mateix nivell, i no separades, la configuració sintàctica i la representació semàntica que li correspon. Cf. LAKOFF, *On Generative Semantics*, dins D. D. STEINBERG - L. A. JAKOBOVITS (eds.), *Semantics* (Cambridge 1971).

54. Cf. CHOMSKY, *Syntactic*, p. 102. La cursiva és meua.

Acceptar la repercussió que fenòmens com la deixi, les forces illocucionàries, les presuposicions (pragmàtiques), les classes de discurs, els condicionaments contextuais i d'altres⁶⁰ tenen sobre l'estructura de l'oració, vol dir preguntar-se de quina manera ha d'ésser incorporada la pragmàtica a la teoria lingüística. La resposta que els diversos autors donen a aquesta qüestió no és pas unànime. D'altra banda, algunes de les propostes que han estat fetes⁶¹ no són prou precises per a ésser col·locables entre elles. No faré, doncs, sinó esbossar el marc teòric en el qual penso que els fragments podrien rebre una explicació adient.

Seguint Morgan,⁶² distingiré, entre els diversos factors que constitueixen la competència del parlant, dos subcomponents, un de sintàctico-semàntic i un altre de pragmàtic. El primer explicita la relació entre el significat i la forma sintàctica de les oracions, mentre que l'altre se ceneix, *grosso modo*, a l'ús que hom pot fer del llenguatge. Com es relacionen aquests dos subcomponents? Morgan planteja l'alternativa entre un component pragmàtic *grammar-free* i un component sintàctico-semàntic *pragmatically transparent*. La primera opció implica admetre que els aspectes pragmàtics afecten l'estructura sintàctico-semàntica (o lògica) de l'oració, però són independents de la forma superficial; en el segon cas, sostenim que la derivació d'una ES no enmena la «neutralització» de les correspondències entre l'estructura superficial i l'ús.⁶³ Acceptar aques-

ta mena de neutralització ens portaria a fer dependre l'estructura lògica de qualsevol oració de les diverses accepcions pragmàtiques que pugui prendre, i, per tant, a introduir regles sintàctiques molt més poderoses que les d'ara. Una solució que parteixi d'un component sintàctico-semàntic *transparent* des del punt de vista pragmàtic pot explicar el mateix mitjançant regles conversatòries, la qual cosa complica molt menys la gramàtica. Triarem, doncs, aquesta darrera solució, per la seva simplicitat palesa.

Anàlisi dels fragments

Fragments enfront d'oracions: similituds pragmàtiques. Del que ha estat dit en l'epígraf anterior es desprèn que la descripció gramatical, sia de les enunciacions fragmentàries sia de les oracions, ha d'ésser feta en dos terrenys diferents, per bé que molt relacionats entre si: el pragmàtic i el sintàctico-semàntic. Tant des d'una perspectiva com des de l'altra es poden adduir arguments i proves per demostrar que els fragments gaudeixen de les mateixes propietats que les oracions i que, per tant, no té sentit tractar-los separatament.

Entre fragments i oracions les similituds pragmàtiques són diverses. Una de les més importants fa referència a llur *conversational import*:⁶⁴ en un cas i en l'altre ens trobem amb *actes* en els quals el parlant afirma o pregunta o ordena o s'admira d'alguna cosa. Aquest fet és bàsic per a distingir els fragments (i les oracions) dels «rètols», que alguns autors tenen —erròniament— per oracions.⁶⁵ L'etiqueta d'un pot de melmelada, el títol d'una novel·la o el d'una pel·lícula, etc., són el resultat d'una mera operació de retolament de la realitat; no esdevenen mai *speech acts* on es produeixi una relació pragmàtica entre un parlant i el llenguatge que empra.

Un altre punt de contacte prou interes-

60. Cf. LAKOFF, *Interview*, p. 34.

61. Cf. GORDON-LAKOFF, *Conversational Postulates*, dins D. ADAMS ET AL. (eds.), *Papers From The Seventh Regional Meeting* (Chicago 1971); STALNAKER, *Pragmatics*, dins D. DAVIDSON - G. HARMAN (eds.), *Semantics of Natural Language* (Dordrecht 1972); LAKOFF, *Interview*; ROSS, *Where to Do Things with Words*, dins P. COLE - J. L. MORGAN (eds.), *Syntax and Semantics*, vol. III (Nova York 1975); i d'altres.

62. Cf. MORGAN, *Some Interactions of Syntax and Pragmatics*, dins P. COLE - J. L. MORGAN (eds.), *Syntax*.

63. Cf. MORGAN, *Some Interactions*. Un exemple pot il·lustrar el concepte de «neutralització» que esmenta Morgan. Fixeu-vos en la següent oració:

(1) Sòcrates va prendre la cicuta i es va emmetzinar.

(1) pot ésser entesa en dos sentits: com una referència a dos fets connectats temporalment (o d'alguna altra manera), o bé com un reflex de dos fets independents l'un de l'altre. Una solució pragmàtica propugnaria una estructura lògica igual en ambdós casos, de manera que el sentit temporal derivat no procediria de l'esmentada estructura, sinó del context, mitjançant regles de conversa. Una solució basada en la «neutralització» postularia dues estructures lògiques diferents, segons si l'oració té un sentit temporal o pròpiament coordinat, mentre que les dife-

rències subjacents es neutralitzarien mitjançant regles d'un abast molt més gran que les transformacionals.

64. Cf. MORGAN, *Some Interactions*, p. 294.

65. Cf. SHOPEN, *Ellipsis as Grammatical Indeterminacy*, «Foundations of Language», 10 (1973).

66. El terme «context» sol ésser emprat en un sentit molt lax. Keenan el defineix com «those individuals, participants, involved in the speech act, as well as the physical and cultural setting of the speech act». Cf. KEENAN, *Two Kinds of Presupposition in Natural Language*, dins CH. J. FILLMORE - D. T. LANGENDOEN (eds.), *Studies in Linguistic Semantics* (Nova York 1971), p. 49. En aquest treball tenim en compte, en general, la incidència que en una enunciació pot tenir el context sia verbal o extralingüístic, i, particularment, el de situació. Vegeu també LAKOFF, *Interview*.

sant concerneix els lligams que existeixen entre les enunciacions —fragmentàries o no— i el context —verbal, psicològic o de situació—⁶⁶ en què són emeses. Aquest no repercuteix només en la intel·lecció dels fragments, sinó també en la de les oracions, a desgrat de llur «completesa». Per això és possible establir-hi una tipologia paral·lela quant al grau de dependència envers el context. Podríem, d'antuvi, distingir-ne dos grans grups. El primer el compondrien les expressions que són parcialment o del tot inintel·ligibles si les isolem de la situació en què han estat emprades. Vegeu-ne uns quants exemples:

- (16) (a) Aigua!
(b) El meu regne per un cavall!
(c) Joan!
(d) Així no!

Noteu que la dificultat de copsar el sentit d'aquestes seqüències no rau en la manca d'un verb en forma personal, sinó en el fet que, preses aïlladament, no tenen un nombre de lectures fix. Una tal dependència la trobem també en moltes oracions senceres, com són les de (17), la interpretació de les quals dependrà de les circumstàncies que envoltin cada emissió:

- (17) (a) *Volveremos*.
(b) *Nenikékamen* (hem vençut!)
(c) No ho facis!

El segon grup congruïria totes les expressions que, en termes generals, poden ésser enteses sense recórrer a l'entorn extralingüístic, una part de les quals depenen del context verbal previ —les «respostes»— i unes altres no —els refranys, les frases fetes, etcètera.

La intel·lecció d'una resposta està, en efecte, condicionada per les enunciacions que la precedeixen en el text:

- (18) (a) Potser sí.
(b) Demà.
(c) Més tard.
(d) A la cambra.
(e) En Joan.

El mateix podem dir de les oracions encapçalades per partícules illatives, pronoms i d'altres mots que remetien indefectiblement al text anterior:⁶⁷

- (19) (a) Caldrà, doncs, que ens apremem.
(b) Ella està malalta.
(c) Per això el problema no té solució.

67. Vegeu un bon repertori d'aquesta mena d'enunciacions a WATERHOUSE, *Independent and Dependent Sentences*, «International Journal of American Linguistics», 29 (1963). En el cas dels pronoms deíctics, és evident que la referència, a més de pre-oracional, pot ésser extralingüística.

Quant als refranys i frases fetes,⁶⁸ podem assignar-los —com a tantes oracions— un nombre fix de lectures, independentment del context lingüístic o extralingüístic en què estiguin inserides:

- (20) (a) *Perro labrador, poco mordedor*.
(b) *De tal palo tal astilla*.
(c) *One man, one vote*.
(d) Morta la cuca, mort el verí.
(e) Per Nadal, cada ovella al seu corral.

No ens sembla, doncs, possible traçar una línia divisòria entre oracions «senceres» i fragments basant-nos en criteris pragmàtics, sinó més aviat al contrari: totes dues menes d'enunciacions tenen característiques semblants, les més remarcables de les quals han estat esmentades més amunt.

Fragments enfront d'oracions: similituds sintàctico-semàntiques

Des del punt de vista sintàctico-semàntic, el primer tret en què parem esment és la varietat de configuracions que palesen els fragments: exclamacions, seqüències gairebé articulades en subjecte i predicat, emissions mínimes d'un sol constituent, i d'altres. ¿Podem dir, tanmateix, que a desgrat de llurs estructures tan diverses, els fragments posseeixen unes propietats sintàctiques i semàntiques que els aparien amb les oracions? Em penso que els set arguments següents ens permeten de respondre afirmativament.

1. Qualsevol enunciació fragmentària o el·líptica s'ajusta, igual que l'oració, a unes regles de bona formació imputables a la competència del parlant; aquest és, per exemple, capaç de distingir entre fragments gramaticals com els de (22) i fragments agramaticals com els de (21):

- (21) (a) *Molt d'interessant.
(b) *Fora abans!
(c) *Després i?
(22) (a) Molt interessant.
(b) Fora!
(c) I després?

2. Els fragments poden portar —com les oracions «senceres»— proposicions subordinades que en depenguin:

- (23) (a) Aigua, que em moro de set!
(b) Així no, que et tallaràs la mà!
(c) Dos bitllets d'anada i tornada, si em vol fer el favor.

68. En referir-me a la interpretació de les frases fetes deixo de banda el sentit metafòric amb què són emprades normalment. Aquest seria, més aviat, un problema estilístic, que caldria tenir en compte en un altre nivell d'investigació.

- (d) La pistola amb què van matar en Prim!
 (e) Segur que hi haurà eleccions.

Les seqüències de (23), baldament no tinguin més que un verb cada una, són dividides intuïtivament pel parlant en dues parts: el fragment i la proposició que hi està subordinada. Així, doncs, a pesar de no palesar una configuració específicament oracional, el fragment esdevé una mena d'«illa», per tal com els seus límits no s'esborren en integrar-se en una estructura més àmplia.

Noteu, en canvi, que els «rètols» no poden ésser perllongats mitjançant la subordinació:

- (24) (a) *Vida Privada*.
 (b) **Vida Privada*, que és una novel·la d'en Sagarra.
 (25) (a) Confitura de préssec.
 (b) *Confitura de préssec, que la fruita és molt sana.
 (26) (a) Sala d'espera.
 (b) *Sala d'espera perquè hi romanguin els malalts.

3. Les enunciacions fragmentàries de vegades poden estar coordinades amb oracions normals:

- (27) (a) Bon viatge i que tinguis sort!
 (b) Fora d'aquí i no en parlem més!
 (c) Un frankfurt i porti-me'l de pressa!

Aquest argument es basa, naturalment, en el supòsit que la coordinació real⁶⁹ enllaça constituents de la mateixa mena, el qual supòsit és acceptat tant pels partidaris de la *phrasal conjunction* com pels qui defensen la *derived conjunction*.⁷⁰

Cal remarcar que tampoc en aquest cas no coincideixen el capteniment dels fragments i el dels «rètols», car aquests mai no es troben coordinats amb oracions.

4. Atès que les oracions són seqüències de mots emeses per un parlant, sempre pot ésser explicat el verb de dicció (o d'ordre, etc.), tot i que en el discurs directe no sol aparèixer:

- (28) (a) La Maria està malalta —digué la marquesa.
 (b) L'any vinent aniré a París —deia la duquessa.

69. Quan dic «coordinació real», parlo de la coordinació d'estructura pregon, diferent de la «pseudo-coordinació» —merament superficial— que trobem en oracions com «Dividiu i vencereu».

70. Cf. STOCKWELL ET AL., *The Major Syntactic Structures of English* (Nova York 1973), cap. 6.

El mateix s'esdevé amb els fragments, que també en això es distingeixen dels «rètols», com ho demostren respectivament (29) i (30):

- (29) (a) Pobla noia! —digué la marquesa.
 (b) Antipàtic! —féu la comtessa.
 (c) Un nen! —exclamà la duquessa.
 (30) (a) *Sala d'espera —digué el comte.
 (b) *Vida Privada —féu el marquès.
 (c) *Bacallaneria —digué el duc.

5. És ben sabut que el verb *fer* és emprat sovint com una forma anafòrica referida a un altre verb o a una frase verbal:

- (31) (b) La Lluïsa condueix molt bé, però el seu home ho fa força malament.
 (c) En Joan renta l'auto al jardí i el seu veí ho fa al garatge.

Tanmateix, podem fer servir també l'esmentada pro-forma quan la seqüència antecedent és fragmentària:⁷¹

- (32) (A un nen que estigui retallant papers a terra la seva mare pot dir-li):
 (a) A terra no, si us plau; *fes-ho* a la taula.
 (Suposem que un marit poc destre intenta tallar la llonganissa amb una navalla i que la seva muller li engegà):
 (b) Així no! *Fes-ho* amb la ganiveta del pa.

6. Considerem ara el capteniment del verb castellà *parecer* que es construeix amb *lo* o *eso*, segons si el constituent pronominalitzat és nominal (això és, un adjectiu o un substantiu) o oracional:⁷²

71. Aquest test té moltes limitacions, tant si l'apliquem als fragments com a les oracions amb verb explícit, la qual cosa és imputable a les restriccions derivades de la natura semàntica del verb que és esmentat per la pro-forma *fer*. Els verbs de voluntat i de sentiment, per exemple, no admeten una tal pro-verbalització:

* La Maria vol un llibre i en Pere també *ho fa*.

* El meu pare odia les flors de plàstic i jo també *ho faig*.

72. Noteu que la utilització de «*eso*» per a fer esment de tota una oració resta circumscrita a les afirmacions. Quan «*parecer*» va precedit per una negació, aquesta pro-forma no és admesa (ni tampoc «*lo*»):

* ¿*Habrà elecciones el año que viene?*»

* —*No lo parece*

* —*Eso no parece.*

—*No parece.*

El pronom «*lo*» només podria ésser emprat en aquestes circumstàncies si «*parecer*» aparegués com a pronominal:

—*No me lo parece.*

Aquesta remarca la dec al meu col·lega J. Nadal.

- (33) (a) «*María parece cansada.*»
 (b) «*¡Sí, lo parece.*»
 (34) (a) «*Esto parece una farsa.*»
 (b) «*A mí también me lo parece.*»
 (35) (a) «*El sol está muy bajo.*»
 (b) «*Eso parece.*»
 (36) (a) «*El año que viene habrá elecciones.*»
 (b) «*Eso parece.*»

A les oracions (33b) i (34b) la pro-forma *lo* al·ludeix a *cansado* i a *una farsa* respectivament, mentre que a (35b) i (36b) *eso* es refereix a l'estructura oracional sencera de (35a) i (36a). Si els fragments esmentats a (37a), (38a) i (39a) no fossin més que noms, haurien de pronominalitzar en *lo*, però no ho fan:

- (37) (a) *¡Un barco!*
 (b) **Lo parece.*
 (c) *Eso parece.*
 (38) (a) *¡Una niña!*
 (b) **Lo parece.*
 (c) *Eso parece.*
 (39) (a) *¡Tierra!*
 (b) **Lo parece.*
 (c) *Eso parece.*

7. Resta encara un darrer punt de contacte important entre fragments i oracions, que és l'entonació.⁷³ En català com en castellà, és l'entonació la que assenyalava l'autonomia d'una seqüència respecte a les anteriors i les següents.⁷⁴ Recordeu aquell famós exemple de Hockett, en el qual l'entonació determina si hi ha dues emissions o una de sola:

- (40) Són les deu. Me'n vaig a casa.

Els fragments es captenen envers l'entonació com qualsevol forma lingüística independent. Així, les enunciacions (41a) i (41b), a desgrat d'ésser sencera l'una i fragmentària l'altra, no es distingeixen pel que fa a l'entonació:

- (41) (a) Ets una antipàtica!
 (b) Antipàtica!

Els set arguments que he adduït són una prova suficient —em penso— per demostrar que els criteris sintàctico-semàntics tampoc no serveixen per a dissociar les oracions dels fragments. Cal, en canvi, distingir-los de les «enunciacions-rètol» que en cap sentit no poden ésser aparionades amb les oracions. En

aquest punt conflueixen tant l'evidència pragmàtica com la sintàctica i semàntica. Fet i fet, els fragments es diferencien de les oracions només perquè no coincideixen amb l'esquema estructural —lligat fonamentalment a la presència d'un verb en forma personal— que hom els assigna. Llevat d'això, tenen les mateixes propietats que les oracions.⁷⁵

Un cop admesos aquests supòsits, resta per estatuir la manera com els fragments han d'ésser generats per la gramàtica. Dues són les vies que d'antuvi semblen obertes: l'una fóra generar-los directament a la base, l'altra assignar-los la configuració d'oracions senceres a l'estructura pregona.⁷⁶ Triar la primera opció, com fa Shopen,⁷⁷ vol dir, atesa la varietat estructural dels fragments, que caldria afegir al costat d'O altres símbols inicials com és ara FN, FP, ADV, etc. Unes regles d'interpretació, la natura de les quals resta inexplorada,⁷⁸ haurien d'explicitar com són còpsats els fragments pel parlant. Una solució d'aquest tipus parteix del supòsit que les propietats sintàctico-semàntiques de les oracions «senceres» no juguen cap mena de paper en la bona formació dels fragments i, alhora, no especifica en quins casos un símbol no oracional pot ésser considerat un fragment.⁷⁹ D'aquesta manera no n'aconsegim sinó una caracterització distribucional, molt semblant a la que feia Bloomfield: l'únic punt de contacte entre fragments i oracions seria el fet de no pertànyer a unitats més àmplies, és a dir, el fet d'ésser formes absolutes i no incloses.

La segona opció, en canvi, serva tant per a les oracions com per als fragments un origen comú, el símbol inicial O. D'aquesta manera es remarca que les enunciacions fragmentàries tenen la mateixa entitat que les oracions i que les propietats sintàctico-semàntiques d'aquestes afecten pregonament la configuració i la interpretació d'aquelles.

Triar la primera solució voldria dir que renunciàvem a explicitar una generalització important relativa als fragments i a les oracions, i incorríem, si fa no fa, en els mateixos errors que les definicions de caire noicional. Per un altre costat, Morgan⁸⁰ ha demostrat d'una manera convincent que algunes propietats dels fragments dependents d'un context verbal no poden ésser explica-

73. Aquesta observació em fou suggerida pel meu col·lega J. Mascaró.

74. Cf. HOCKETT, *A course in Modern Linguistics* (Nova York 1958). Cito per la traducció castellana de 1971, p. 201.

75. Morgan arriba a les mateixes conclusions en la seva anàlisi dels fragments dependents de context verbal. Cf. MORGAN, *Sentence Fragments and the Notion «Sentence»*, dins B. B. KACHRU ET AL. (eds.), *Issues in Linguistics* (Illinois 1973).

76. Cf. MORGAN, *Sentence*, p. 721.

77. Cf. SHOPEN, *Ellipsis*, p. 75.

78. Cf. MORGAN, *Sentence*, p. 723.

79. Cf. MORGAN, *Sentence*, ps. 723-724.

80. Cf. MORGAN, *Sentence*, ps. 726 i ss.

des si aquests són generats directament a la base. Només cal esmentar la correferència, els completivitzadors i la resta dels fenòmens sintàctics que estan lligats al text precedent i que no admeten, per tant, una explicació que en resti aïllada. Afegim-hi que altres tipus de fragments romandrien també inexplicats, perquè, ¿quina mena de regles de la base donarien compte, per exemple, de seqüències com les de (42)?

(42) (a) Per Nadal, cada ovella al seu corral.

(b) *Zapatero, a tus zapatos.*

(c) *Après moi, le déluge.*

L'única opció possible és, doncs, la segona. D'acord amb ella els fragments corresponen en l'EP a indicadors sintagmàtics oracionals i llur interpretació exigeix, consegüentment, la reconstrucció en cada cas d'una oració «sencera» que inclou el fragment com una part d'ella mateixa. ¿Com explicarem, llavors, el pas d'una estructura oracional subjacent a una forma superficial i fragmentària? Les dues solucions que analitzarem en un pròxim estudi —la «transformacional» i la «interpretativa»— estan lligades a sengles corrents teòrics, força diferents entre ells, que han nascut després d'*Aspects*.

M. Lluïsa HERNANZ

Sòfocles i Eurípides traduïts per Carles Riba, per Jaume Medina.

Encara que amb retard, podem contemplar avui culminat el procés de publicació de l'obra completa de Sòfocles i d'Eurípides¹ traduïda per Carles Riba, el qual s'havia proposat d'incorporar les obres dels tràgics grecs a la literatura catalana des dels anys trenta² i no les va poder veure al carrer sinó parcialment. Queda així acomplerta una de les parts més suculentos del programa cultural que Catalunya s'havia imposat d'una manera decidida des de principis d'aquest segle; era, però, una tasca ingent que potser no hauria arribat ni a mig camí si no hagués existit un adob que en procurés la germinació al punt dolç de l'esforç. La personalitat de Riba, doncs, com a incorporador dels tràgics grecs a la nostra literatura respon a un conjunt de fets que tingueren formulació a partir de mitjan segle passat i que dominen poderosament fins als anys trenta del nostre. Riba, en efecte, neix al món literari en el moment de maduresa de la tradició dels hellenistes catalans. S'afegí a aquesta tradició, des de finals del segle passat, la

influència del pensament nietzscheà, que entrava a casa nostra, a través de Maragall i de Pompeu Gener.³ Encara, d'una altra banda, cal tenir present que la consideració del món clàssic per part dels parnassians influí en autors com Jeroni Zanné i Miquel Costa i Llobera (recordem, d'aquest, *La deixa del geni grec*), que, al seu torn, deixaven el camp obert a un nou assentament dels clàssics a casa nostra. Finalment, durant el canvi de segle, s'esdevé una reafirmació del teatre, fet que col·laborarà a l'expansió de l'obra dels tràgics grecs.

Per un costat, doncs, existeix des de mitjan segle passat una tradició d'hellenistes a Barcelona: la inicia Antoni Bergnes de les Cases (que, segons Rubió i Lluch, és «*el patriarca del modern helenisme català*»⁴ i també, segons Balari, el «*bondadoso y sabio maestro*»), catedràtic a la Universitat de Barcelona des de 1847,⁵ amb el qual comparteix els ensenyaments de llengua i de literatura gregues, a partir del 1867, Ramon Manuel Garriga i Nogués (per més que aquest darrer era catedràtic d'hebreu). Bergnes fou succeït pel seu deixeble Josep Balari i Jovany, tal com li havia pronosticat Llorens i Barba,⁶ a partir de l'any 1881. La la-

1. EURÍPIDES, *Tragèdies*, traducció catalana de Carles RIBA. Introducció i edició de Carles Miralles, Barcelona, Curial, 1977. Vol. I: *El Cíclop, Alceste, Medea, Els fills d'Hèrcules, Hipòlit, Andròmaca*; vol. II: *Hècuba, La follia d'Hèrcules, Les Suplicants, Ió, Les Troianes, Ifigènia a Tàurida, Electra*; vol. III: *Helena, Les Fenícies, Orestes, Ifigènia a Aulida, Les Bacants, Resos*. — SÒFOCLES, *Tragèdies*, traducció catalana i pròleg de Carles RIBA. Edició a cura de Carles Miralles, Barcelona, Curial, 1977. Vol. I: *Edip rei, Edip a Colonos, Antígona*; vol. II: *Les dones de Traquis, Ajax, Electra, Filoctetes*.

2. Així ho indica al pròleg a l'edició de SÒFOCLES, *Tragèdies*, traslladades en versos catalans per Carles RIBA (Barcelona 1951), p. 9.

3. Per a aquest tema vegeu: E. VALENTI I FIOL, *Els clàssics i la literatura catalana moderna* (Barcelona 1973), ps. 15-54 i 123-151.

4. SANTIAGO OLIVES CANALS, *Bergnes de las Casas, helenista y editor* (Barcelona 1947), ps. 80 i ss. Em cal donar les gràcies, per endavant, a Joaquim Molas per les múltiples informacions bibliogràfiques que m'ha donat entorn d'aquest treball.

5. S. OLIVES, *op. cit.*, p. 83.

6. S. OLIVES, *op. cit.*, p. 85.